

SIEVIN VÄÄRÄJOEN RAUTATIESILTA
Sillan linjauksen ja sen vaikutusalueen
arkeologinen vedenalaisinventointi

Savonlinna 18.11.2013

Eveliina Salo
Maija Huttunen
Pintafilmi Oy

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Arkisto- ja rekisteritiedot.....	4
3. Yleiskartta.....	4
4. Tutkimusalue ja luonnonympäristö.....	5
5. Vääräjoen alueen historia.....	5
5.1. Tutkimushistoria.....	7
6. Inventointi.....	8
7. Yhteenveto ja jatkotoimenpiteet.....	8

Lähteet

- Kirjalliset lähteet
- Elektroniset lähteet

Liitteet

- Ratasillan suunnitelmakartta

Kannen kuvat: Tutkimusalue kuvattuna kohti vanhaa ratasiltaa. Sukeltaja tutkii joen pohjaa.

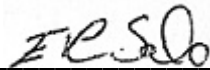
1. Johdanto

Liikennevirasto suunnittelee uuden rautatiesillan rakentamista Sievin Vääräjoen yli noin 70 metrin päähän yläjuoksulle vanhasta sillasta. Alueen vedenalaisia muinaisjäännöksiä ei tunneta riittävällä tarkkuudella, joten muinaismuistolain (295/1963) 13 §:ään perustuen suoritetaan arkeologinen vedenalaisinventointi alueen muinaisjäännösten turvaamiseksi. Tutkimuksen rahoittaa Liikennevirasto muinaismuistolain 15 §:n perusteella.

Inventoinnin suoritti Pintafilmi Oy, meriarkeologi Eveliina Salo ja merigeologi Maija Huttunen. Kenttätyöt suoritettiin 05.11.2013. Työ tehtiin sukeltamalla ja rantaa havainnoimalla. Arkistosiselvitys tehtiin ennen kenttätöiden alkua kirjallisia lähteitä sekä Museoviraston rekisteritietoja apuna käyttäen.

Tutkimuksesta vastaa Eveliina Salo, Pintafilmi Oy.
Lisätietoja: eveliina.salo@pintafilmi.com tai 044 326 7097.

Savonlinnassa 18.11.2013

Eveliina Salo

2. Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuksen laatu:

Arkeologinen vedenalaisinventointi

Tutkimuksen syy:

Maa- ja vesialueen käyttö, rakennushankkeen suunnittelu

Kunta:

Sievi

Kylä:

Kukonkylä

Peruskartta:

TM35 lehtijako Q4142D4

Tutkimuslaitos:

Pintafilmi Oy

Tutkimuksen johtaja:

FM Eveliina Salo

Tutkimuksen rahoittaja:

Liikennevirasto

Kenttätyöaika:

5.11.2013

Tutkittavan alueen laajuus:

Noin 50 x 25 metriä

Kohteen tyyppi:

Myllynpaikat

Ajoitus:

Historiallinen

Raportin kuvat:

©Pintafilmi Oy

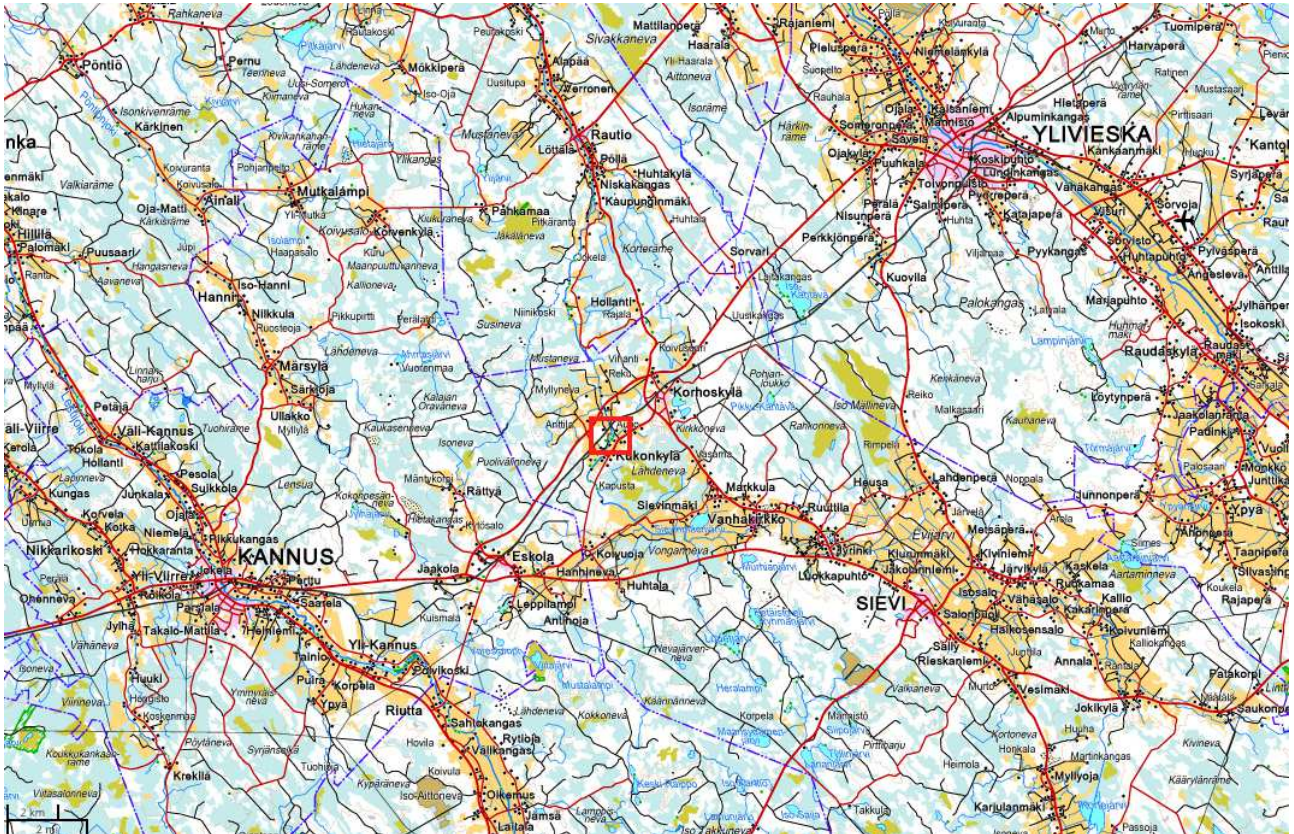
Alkuperäinen raportti:

Liikennevirasto

Kopio raportista:

Pintafilmi Oy, Ahma Ympäristö Oy, Museoviraston arkisto

3. Yleiskartta

Kartta 1. Yleiskartta inventoitavan alueen sijainnista. ©Maanmittauslaitos/Paikkatietoikkuna.

4. Tutkimusalue ja luonnonympäristö

Tutkimusalue sijaitsee Sievin keskustasta noin 15 km luoteeseen, Kukonkylässä. Uusi ratasilta rakennetaan noin 70 metriä vanhan sillan itäpuolelle (ks. liite). Vääräjoki saa alkunsa Reisjärven Pitkäjärvestä ja virtaa soistuvan maan ja peltoalueiden läpi länteen kohti Kalajokea.¹ Melko vaatimattoman kokoisen joen virtaama moninkertaistuu kevät- ja syystulvien aikaan. Joen vesi on sitä ympäröivän maaston ja maatalouden kuormituksen vuoksi erittäin partikkelipitoista.

Rautatiesillan ympäristössä joki virtaa selvässä uomassa, mutta tulvii läheisille pelloille keväisin. Rannassa kasvaa nuorta pajua, koivua ja muuta pusikkoa sekä heiniä ja nokkosta. Ranta on louhikkoista ja hankalakulkuista. Veden virtausvoima pyörittää kiviä koskessa ja jäiden kuluttava vaikutus alueella on erittäin voimakas. Alueen järvien kuivattaminen heinäpelloiksi on vaikuttanut Vääräjoen uomaan ja reittiin.²

Ratalinjaus oli merkitty joen molemmille rannoille puupaaluin (kuva 1). Tutkimusalueen koko on noin 50 x 25 metriä. Joen leveys tutkimusalueella vaihtelee noin 15-25 metrin välillä. Tutkimushetkellä joen vesi oli normaalia korkeammalla, joten virtaus koskessa oli kova. Veden syvyys oli noin polvesta rintakehään asti. Kivet koskessa olivat pään kokoisesta noin 80 cm halkaisijaltaan oleviin. Näkyväisyys vedessä oli tutkimushetkellä noin 20 cm louhikossa, ja pienien hiekkaisten/soraisten lämpäreiden alueella olematon.

Kuva 1. Ratalinjaus on merkitty maastoon puupaaluin.

5. Vääräjoen alueen historia

Sievin alueella on asuttu esihistorialliselta ajalta lähtien. Kivikautisia asuinpaikkoja alueelta tunnetaan muutamia kymmeniä. Asutus on jatkunut ilmeisen katkeamattomana rautakautisista löydöistä päätellen. Sievistä on löydetty aikojen saatossa runsaasti irtolöytöjä maanmuokkauksen yhteydessä. Ensimmäisen kerran sieviläiset mainitaan asiakirjalähteissä 1540-luvulla.³

¹ Lions Club Sievi (kust.) 2009, 63.

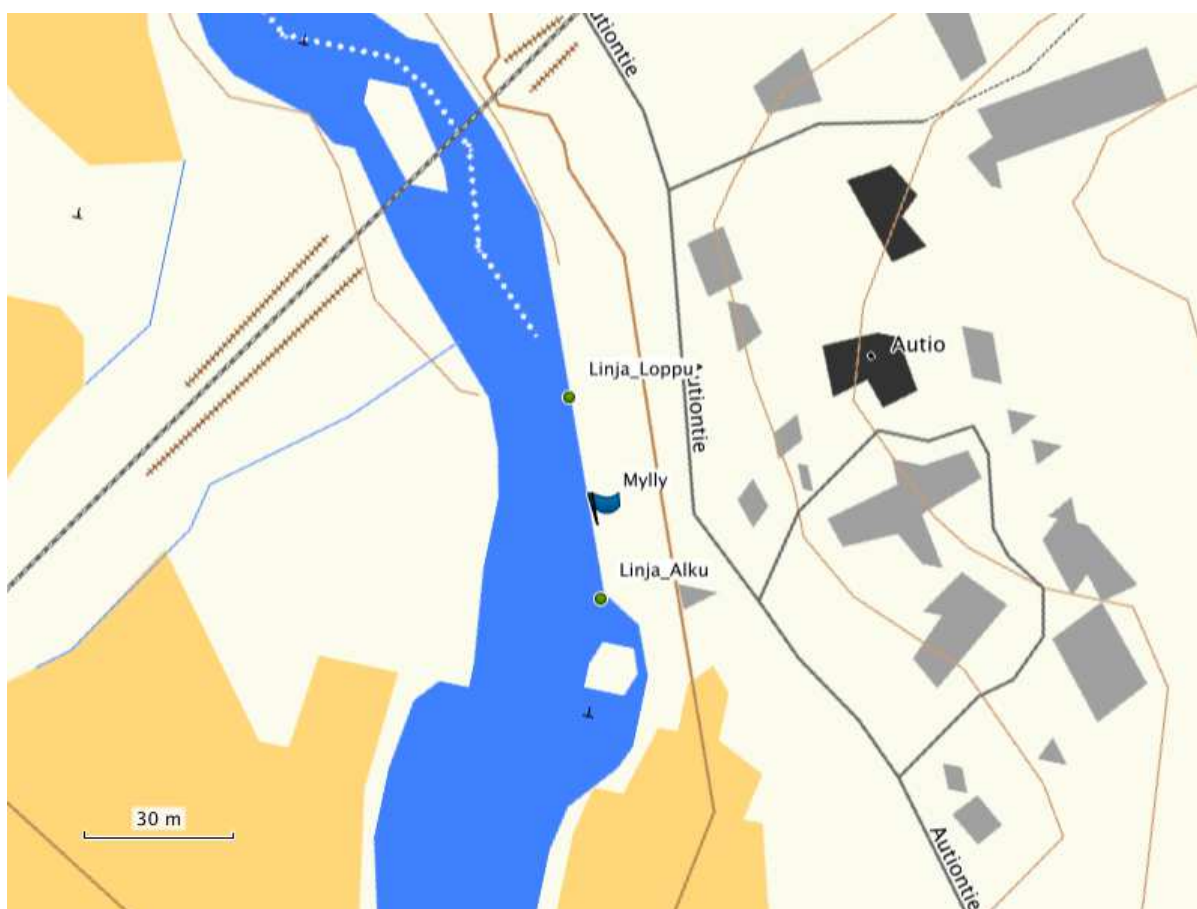
² Lions Club Sievi (kust.) 2009, 27.

³ Toim. Ruuttula-Vasari 1993, 20-37.

Vääräjoessa tiedetään sijainneen myllyjä jo 1500-luvulta lähtien. Vesimyllyjen yhteydessä oli usein myös saha. 1800-luvun alussa myllyjen lukumäärä oli noin 30 kappaletta ja jauhomyllyjä sijaitsi lähes jokaisessa koskessa. 1700-luvun lopulta alkaen on tervanpoltto ollut Vääräjoen alueella runsasta. Tervaa uitettiin jokea pitkin Kalajoelle. Tukinuitto oli matalassa ja mutkaisessa joessa hankalaa ja siksi jokea perattiin voimakkaasti 1900-luvun alussa. Tukit nostettiin Kukonkylällä rautatiesillan kupeessa rannalle junien kuljetettavaksi.⁴

Museoviraston muinaisjäännösrekisterin mukaan tutkimusalueelta tai sen välittömästä läheisyydestä ei tunneta vedenalaisia eikä maanpäällisiä muinaisjäännöksiä. Tutkimusaluetta lähimpänä sijaitsevat muinaisjäännökset rekisterin mukaan ovat kivikautisen kirveen ja kourutaltan irtolöytöpaikka, Keskitalo 1000011538, noin kilometri suunnitellusta ratasillasta kaakkoon. Lähin kiinteä muinaisjäännös on kivikautinen asuinpaikka, Pietilä 746010064, noin viisi kilometriä ratasillasta kaakkoon.

Inventoinnin yhteydessä haastateltiin läheisen tilan asukkaita, joista Aution-tilan isäntä kertoi koskessa sijainneen myllyn (kartta 2). Kertomusta tukee jokeen rakennettu sivu-uoma eli juopa (kuva 2), ja tilan pihalle siirretty myllynkivi (kuva 3). Paikalla olisi kertomuksen mukaan sijainnut tulvavesimylly. Lisäksi tilan rouva kertoi, että mahdollisesti kyseessä on ollut päresaha. Myllyn koordinaatit ovat (WGS-84) N 63°57.980, E 24°14.679 (tarkkuus +/- 5 m). Myllyn purkuaika ei ole tiedossa.

Kartta 2. Myllynpaikka ja sukeltajan tarkastaman kaistan alku- ja loppupisteet.

©Maanmittauslaitos/Paikkatietoikkuna.

⁴ Toim. Ruuttula-Vasari 1993, 176, 182, 228.

Kuva 2. Vääräjoen pääuomasta on erotettu sivu-uoma myllyä varten.

Kuva 3. Myllynkivi makaa läheisen talon pihalla.

Myllystä ei löydetty tietoa arkistolähteistä, mutta on erittäin mahdollista, että koskessa on sijainnut pieni mylly. Kaikki myllyt eivät suinkaan olleet laillisia, eli verotettavia myllyjä, joten niistä ei välttämättä ole säilynyt kirjallista tietoa. Nuorempi sukupolvi sen sijaan kertoi lapsena kesällä matalan veden aikaan rakentaneensa koskeen kivistä ylityspaikan. Kukaan ei muistanut ikinä nähneensä koskessa puurakenteita tai muuta ihmisen toimintaan liittyvää rakennetta tai esineistöä.

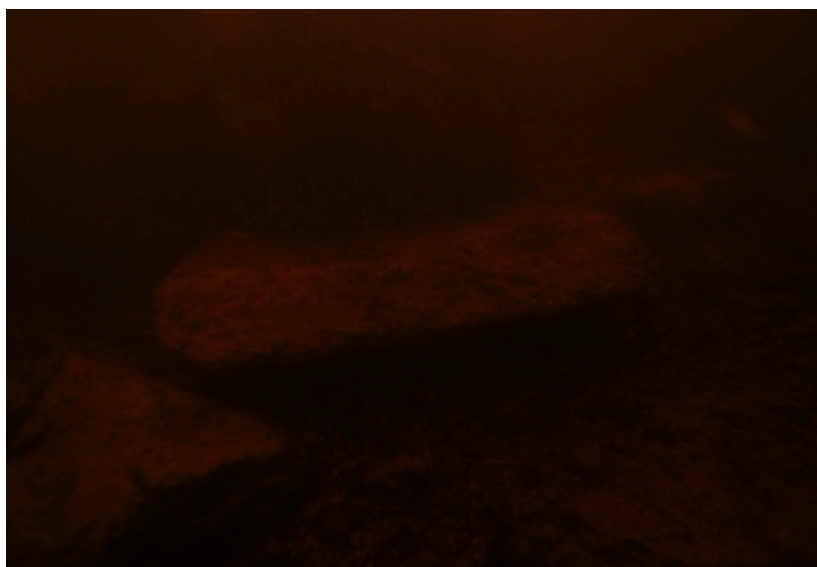
5.1. Tutkimushistoria

Sievisissä on tehty seuraavat arkeologiset tutkimukset: vuonna 1992 Sievinharju, 1999 Maasydän leirintäalue Pyyntikuopan kaivaus ja konstruktio sekä alueen kartoitus, 2009 Sievi Perusinventointi, 2009 Sievin asemanseutu–kirkonkylä ja haja-asutusalueet Siirtoviemärin linjauksen ja jätevesiviemäröinnin suunnittelualueiden inventointi, 2010 Maasydänjärven alue perusinventointi, 2013 Jakostenkallio Tuulivoimalahankkeen arkeologinen inventointi. Ratasiltahankealueen läheisyydessä ei ole tehty arkeologista tutkimusta.

6. Inventointi

Inventoinnin tavoitteena oli paikantaa ennestään tuntemattomia muinaisjäänköksiä. Tutkimus tehtiin sukeltamalla, käsin tunnustelemalla ja visuaalisesti havainnoimalla. Sukeltaja kulki koskessa ”käsipohjaa” kaistoina alavirtaan ja taas takaisin ylös. Sukeltaja tarkasti seuraavien koordinaattien välisen alueen (kartta 2): alkupiste (WGS-84) N 63°57.970, E 24°14.683 ja loppupiste N 63°57.991, E 24°14.665 (tarkkuus +/- 5 m). Tarkastettu alue on reilusti maastoon merkittyä linjausta leveämpi.

Pinta-avustaja piteli sukeltajan henkilöinaa rannalta. Kivien iso koko hankaloitti liikkumista koskessa. Kuvaaminen virrassa oli haasteellista, ja muutamien pohjakuvien jälkeen ajatuksesta luovuttiin kaluston säästämiseksi. Virtauksen voimakkuuden ja pohjasta korkealle nousevien kivien vuoksi viistokaikuluotaaminen ei ollut mahdollista. Myllynpaikan edustalta vedestä löydettiin muutamia työstettyjä kiviä. Ne voivat liittyä myllyn rakentamiseen (kuva 4).

Kuva 4. Mahdollisesti rakentamiseen käytetty työstetty kivi.

7. Yhteenveto ja jatkotoimenpiteet

Pintafilmi Oy suoritti 5.11.2013 arkeologisen vedenalaisinventoinnin suunnitteilla olevan Sievin Vääräjoen ylittävän rautatiesillan ja sen vaikutusalueen paikalla. Tutkimuksen kustannuksista vastaa Liikennevirasto.

Haastattelujen perusteella saatiin tietoa paikalla sijainneesta myllystä ja kertomusten tueksi maastossa todettiin jokeen rakennettu sivu-uoma ja läheisen talon pihalle siirretty myllynkivi. Paikka on hyvin tyypillinen myllynpaikka. Tutkimuksessa havaittiin muutamia rakennuskiviltä vaikuttavia kiviä pohjassa joen pohjoisrannalla, myllynpaikan kohdalla. Kivet ja myllynpaikka jäävät juuri ja juuri ratalinjauksen eteläpuolelle, mutta välimatka on niin pieni, että alue jää mahdollisesti ainakin osittain rakennustöissä tehtävän maansiirtotyön alle. Myllynpaikan lisäksi tutkimuksessa ei havaittu muita ihmistoiminnan jälkiä ratalinjauksen alueella.

Museoviraston Kulttuuriympäristönsuojelu -osasto antaa lausuntonsa tämän inventointiraportin tulosten perusteella. Jos rakennustyön yhteydessä löytyy ihmisen toiminnan jälkeensä jättämiä rakenteita tai esineistöä tulee siitä viipymättä ilmoittaa Museovirastoon.

Lähteet

Painetut lähteet

Ruuttula-Vasari (toim.) 1993

Toimittanut Anne Ruuttula-Vasari. *Sievistä sommaan näkköön, Sievin Historiaa*. Ylivieska 1993.

Lions Club Sievi (kust.) 2009

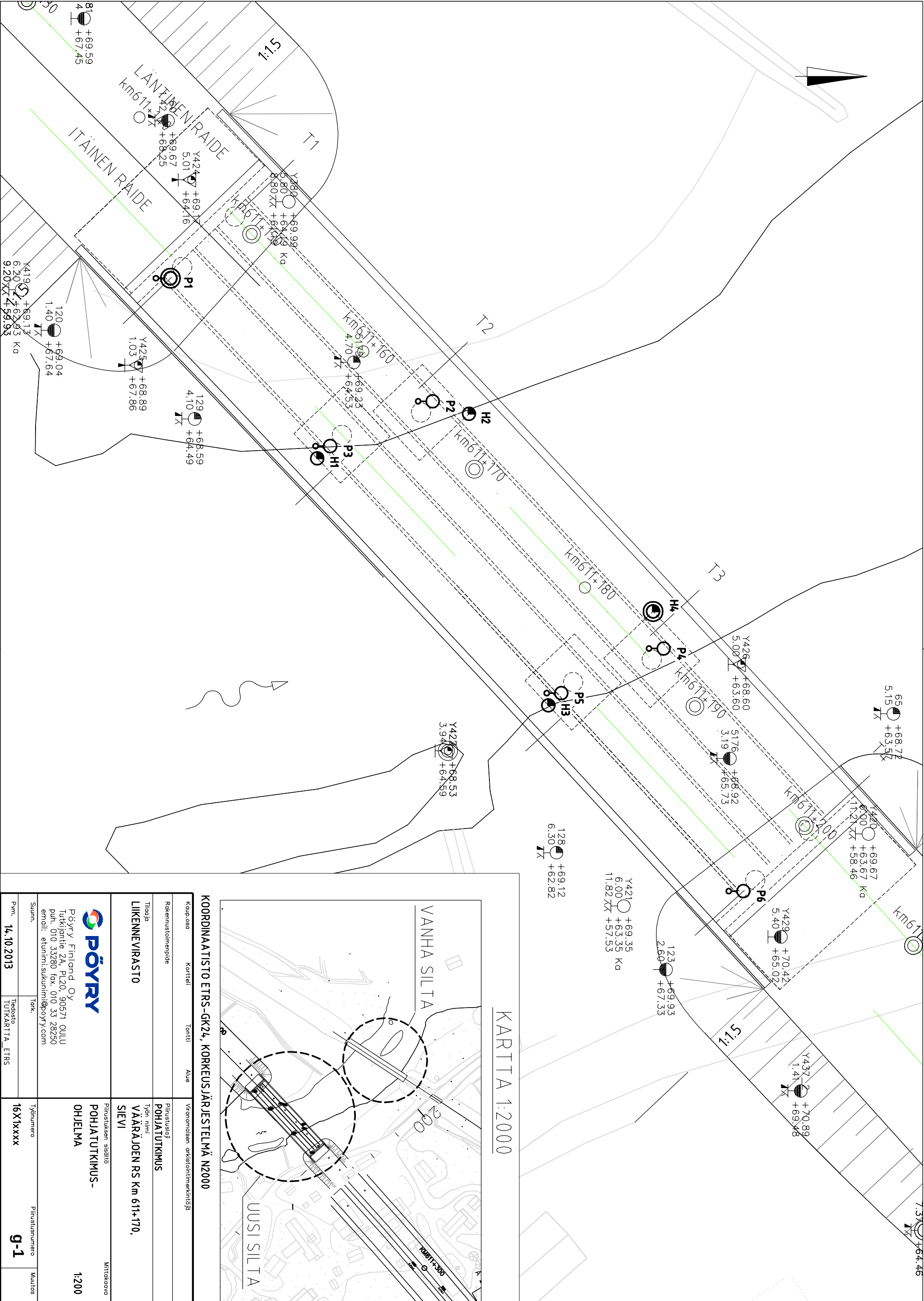
Kustantanut Lions Club Sievi. *Sievi sanoin ja kuvin ennen ja nyt*. Sievi 2009.

Elektroniset lähteet

Museoviraston rekisteriportaali

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>. Sivustolla vierailtu 1.11.2013.

www.vanhakartta.fi. Sivustolla vierailtu 1.11.2013.

KARTTA 1:2000

VANHA SILTA

UUSI SILTA

KOORDINAATISTO ETRS-GK24, KORKEUSJÄRJESTELMÄ NZ000

Kaup. osa	Kortti	Tonit	Alue	Viranomaisen arvioinninmerkintä
Rakennustietomerkintä				
Tilaaja				
LIIKENNEVIRASTO				
Työn nimi				
VÄÄRÄJOEN RS km 611+170, SIEVI				
Piirustuksen sisältö				
POHJATUTKIMUS-OHJELMA				
Mittakaava				
1:200				

Pvm.	Tiedosto	Työnumero	Piirustuksen numero	Muutos
14.10.2013	TUTKARTTA_ETRS	16X1xxxx	g-1	

Pöyry Finland Oy

Tutkintie 2A, PL20, 90571 OULU
puh. 010 33280 fax. 010 33 28250
email: etunimi.sukunimi@poyry.com

Suom. Tark.